

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

יח

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667)

יא (א) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהַב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת רַבּוֹת וְאֵת בֵּת־פְּרָעָה מוֹאָבִיּוֹת עַמּוֹנִיּוֹת אֲדָמִית צַדְדִּיּוֹת חִתִּית : (ב) מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־תִבְאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא־יָבֹאוּ בָכֶם אֲכַן יִשׂוּ אֶת־לִבְבְּכֶם אַחֲרַי אֲהִיֶּהם בָּהֶם דָּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה : (ג) וַיְהִי לוֹ נָשִׁים שְׁשֹׁתַיִם שִׁבְעַת מֵאוֹת וּפְלִלְיָנִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּשׂוּ נָשָׁיו אֶת־לִבּוֹ : (ד) וַיְהִי לָעֵת זָקֵנָה שְׁלֹמֹה נָשָׁיו הֵשִׂי אֶת־לִבָּבוֹ אַחֲרַי אֱלֹהִים רַשִׁי

יא (א) דער קעניג שלמה ליבטע , אויסער דער טאכטער פֿרעה'ס , מעהרערע אויסלענדישע ווייבער , נעמליך פֿאן מואב , עמון , אדום , צידון אונד חת , (ב) אויס דען פֿעלש קערן , פֿאן דענען דער עוויגע דען קינדערן ישראל זאגטע : קאממעט ניכט אונטער זיא , אונד לאַסמעט זיא ניכט אונטער אייך קאממען , ווייל זיא געוויס אייער דערץ נאך איהרען געטטערץ לענקען ווערדען ; אן דיוען הינג שלמה מיט ליבע . (ג) ער דראַסטע זיבען דונדערט געמאָהלינגען אונד דרייַ דונדערט קעבסווייבער , וועלכע זיך גאַנץ זיינעס הערצענס בעמייסטערטען . (ד) אַלס נון שלמה אַלט וואורדע , לענקטען דיא ווייבער זיין הערץ , אַנדערן געטטערן נאך צו פֿאַלגען , אונד עס וואר

אחרים

באור

יא (ב) אכן , באמת יטו לבבכם , כמו שאומר כי יסיר את בנך מאחרי , וי"ת דלמא יטעון ית לבכון [רד"ק] . לאהבה , למד מקום ב"ת , ורכינס כן , וכן מתורגם אשכנזית .

יא (א) ואת צת פרעה . אף היא מן הנכריות חלף שהיתה חגיגה עליו מכולם מנחה וכן ויפקדו מעבדי דוד תשעה עשר חים ועשהאל :

מכרל יופי

(ב) בחיל , ר"ל קנינים ונכסי רני' : (יא) מאפיר , יחד יבני עבר כן יקטן ונקראת שם המדינה על שמו : (יא) אלמוגים , הוא שקורין לו בלע"ז קיר"אל , ויש מי שפי' אותו העץ שזובע"י בו שנקרא בערבי אל בקס שקורין לו בלע"ז ברא"זיל : (יב) מסער , היא התקרה או בנין א' כמו עמודים עשוי לסעד ולחזק התקרה : (טו) מאנשי התרים , כפלה המ"ס ונשארה היו"ד : התרים , כוסרים קטנים מעטי הסחורות והעסקים והם מחפשי הרבה על המקח ועל המוכר לפי שעסק מעט לפיכך נקראו תרים והסוחרי' הם הסוחרי' גדולים , והדוכלי' הם , מוכרי הבשמים : (יז) שלשת ימים לר' יונה הוא ענין משקל ולר' יהוד' הוא ענין מנין והמנה ששי' שקלים , ובפי' שלשת ימים שלשה לטרין : (יט) וידות מזה , ומזה , הידות האלו , היו מקום סמיכת הזרועות מזה ומזה : (כב) ורחביים , וטווסין , וי"מ החי' שקורין לו בלע"ז מיימון ושרשו תכה : (כו) וינחם , מבנין הפעילו , וי"ת ואשריכנו וי"ל כמשמעו ענין הולכה והנהגה ופי' אחרי שאספס כלס בירושל' הנחה אותם בערי הרכב ונשארו גם עס המלך בירושלים : (כז) כשקמו' , שם העני' והם מין ממיני התאנים : (כח) ומקוה , מענין תקות חוט השני שענינו חוט הארנ , ופי' נשרשו :

זם
לך
לך
ם
ם
צא
ים
נה
צא
זות
וכן
לכי
שלם
ועם
זשלם
בערי
זשל'
גים
נותינו
ת צת
שלמי'
ה היו
דס כן
ואינה
רבעה
שלמה

וואר ניכט מעהר זא אונגעטהיילט רעם
 עוויגען , זיינעם גאטט , ערגעבען ,
 וויא דאז הערץ זיינעם פאטערס דוד .
 (ה) ער פאלגטע רעם אבגאטט דער
 צידונים , עשחרות , אונד רעם גרייעל
 דער עמונים , מלכם , נאך ,
 (ו) טהאט זואס רעם עוויגען מיספעלליג
 וואר , אונד ערפיללטע ניכט ווינע
 פפליכטען געגען דען עוויגען , וויא
 זיין פאטער דוד . (ז) אויך לויס ער
 דאמאלס איינע דעהע ערריכטען פֿיר
 כמוש , דען גרייעל דער מואכים אונד
 מולך , דען גרייעל דער קינדער עמונ'ס ,
 אויף איינעם בערגע , דער פֿאך
 ירושלים לינט , (ח) אונד זא ער
 לויכטע ער אויך אללען ווינען אויס
 לענדישען ווייבערן , דאס זיא איהרען
 געטטערן רייכערטען אונד אפפערטען .
 (ט) דער עוויגע צירנטע נון איבער
 שלמה , דאס זיין דערץ זיד זא פֿאן
 איהם , דעם גאטט ישראל , אבנייגטע ,
 דא ער איהם דאך צווייא מאהל ער
 שיהנען וואר . (י) אונד איהם דיועם
 פֿערבאט , ער זאללטע נעמליך אנדערן
 געטטערן ניכט גאכהענגען , אונד ער
 דעננאך דיוען בעפעהל גאטטעס ניכט
 בעפאלגטע . (יא) דאהער שפראך
 דער עוויגע צו שלמה : ווייל דוא ריד
 זא אויפֿפיהרסט , אונד מיינען בונד
 אונד מיינע געזעצע , דיא איך דיר אג
 בעפאָהלען , ניכט דאָלטעסט , זא
 ווערדע איך דיר דאָרריך ענטרייסען ,
 אונד

אַחרים וְלֹא־הָיָה לָבָבוּ שְׁלֹם
 עִם־יְהוָה אֱלֹהֵי כָל־בְּהֵדוּד אָבִיו :
 (ה) וַיִּלְךָ שְׁלֹמֹה אַחֲרֵי־עֲשָׂהרָת
 אֱלֹהֵי צִידוֹנִים וְאַחֲרֵי־מִלְכָם שִׁקְזָן
 עַמּוֹנִים : (ו) וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע
 בְּעֵינֵי יְהוָה וְלֹא מְלֵא אַחֲרֵי־יְהוָה
 כְּדָוִד אָבִיו : (ז) אַז־יָבְנָה שְׁלֹמֹה
 בַּמָּה לְכַמּוֹשׁ שִׁקְזָן מוֹאָב בְּהַר
 אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַם וְלִמְלֶכֶת
 שִׁקְזָן בְּנֵי עַמּוֹן : (ח) וְכֵן עָשָׂה
 לְכָל־נָשָׂיו הַנְּכַרְוֹת מִקְטִירוֹת
 וּמִזִּבְחֹת לֵאלֹהֵיהֶן : (ט) וַיִּתְאַנֶּף
 יְהוָה בְּשְׁלֹמֹה כִּי־נָטָה לְבָבוּ
 מִעִם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּרְאָה
 אֵלָיו פְּעַמִּים : (י) וַצִּוָּה אֱלֹהֵי עַל־
 הַדָּבָר הַזֶּה לְבַלְתִּי־לָכֶת אַחֲרֵי
 אֱלֹהִים אַחֲרִים וְלֹא שָׁמַר אֶת
 אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה : (יא) וַיֹּאמֶר
 יְהוָה לְשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הִיָּתְרָה
 זַאת עִמָּךְ וְלֹא שָׁמַרְתָּ בְּרִיתִי
 וַחֲקַמְתִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי עָלֶיךָ קָרַע
 אֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מֵעָלֶיךָ
 וּנְחַתִּיה

ר ש י

(ז) אזיבנה שלמה צומה . רבותיבוארו מותוך שלא מיחה צנשיו נקראת על
 מו : צהר אשר עלפני ירושלים . סר הזתים : (יא) אשר היתה זאת עמך .
 אשר ידעת שאתה עובר על מנותי

וַנְּהַתִּיחָהּ לְעַבְדָּהּ: (יב) אֶךְ בְּיָמֶיהָ
 לֹא אָעִישָׁנָהּ לְמַעַן דָּוִד אֲבִיהָ
 מִיַּד בְּנֵהּ אֶקְרַעְנָהּ: (יג) וַרְקֵאתָהּ
 בְּלֹהֶמְמֶלֶכָה לֹא אֶקְרַע שִׁבְטִי
 אַחַד אֶתֵּן לְבְנֵהּ לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי
 וְלַמִּיּוֹן יִרְוִיחֶלֶם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי:
 (יד) וַיִּקָּם יְהוָה וַיִּשְׁטֹן לְיִשְׁלָמָה
 אֶת הַדָּד הָאֲדָמִי מִזֶּרַע הַמֶּלֶךְ
 הוּא בְּאֲדָוִם: (טו) וַיְהִי בְּהִיּוֹת
 דָּוִד אֶת־אֲדָוִם בַּעֲלוֹת יוֹאָב שָׂר
 הַצָּבָא לְקַבֵּר אֶת־הַחֲלָלִים וַיֵּךְ
 בְּלִזְכֹּר בְּאֲדָוִם: (טז) כִּי־שִׁשָּׁת
 חֲדָשִׁים יִשְׁבֹּשׁשׁ יוֹאָב וְכָל־
 יִשְׂרָאֵל עַד־הַכְּרִית כָּל־זָכָר
 בְּאֲדָוִם: (יז) וַיִּבְרַח אֲדָר הוּא
 וְאֲנָשִׁים אֲדָמִים מֵעַבְדֵי אָבִיו
 אֲהִיוּ לָבוֹא מִצָּרִים וַהֲרִיד

בער

פֶּאֶטְעֶרֶם בַּעֲדֵיהֶנְטַען, אונד ווכטען נאך מצרים צו קאממען; (הדרד וואר דאמאלס

אונד עס דיינעם קנעכט געבען .
 (יב) צוואר ווערדע איד עס : דיינעם
 פֶּאֶטְעֶרֶם דוד וועגען , ניכט אין דיינען
 צייטען טהון ; אבער דיינעם זאָהנע
 ווילל אינ'ם געוויס ענטרייסען .
 (יג) דאך דאָגאַנצע רייך ווערדע איד
 איהם ניכט אַבנעהמען , זאָנדערן איינען
 שטאַם איהם לאַססען ; אבער אַויד
 דיזעם בל'אָס וועגען מיינעם קנעכטעם
 דוד אונד וועגען ירושלים , אַן דעם איד
 וואָהלגעפֿאללען פֿינדע .

(יד) דער עוויגע ערוועקטע נון דעם
 שלמה איינען גענגער , דען אַדומי
 הדרד . דיזער וואר אַוויס דער קעניג
 ליכען פֿאַמיליע פֿאַן אַדום ,
 (טו) אַלס אַבער דוד אין אַדום וואר ,
 אונד דאָן גאַנצע מענליכע געשלעכט
 דאַרט אומברוינגען לויס , צו דער צייט
 געמליך , דאָ וואב דאָהין ריוועט , דיא
 אַויס קרויג געבליבענע בעגראָבען צו
 לאַססען : (טז) (דען זעקס מאָנאַטע
 דזילט זיך יואב מיט גאַנץ ישראָל דאָ
 זעלכסט אויף , ביס דאָס גאַנצע מענ
 ליכע געשלעכט אין אַדום פֿערטיליגט
 וואר) . (יז) דאָ ענטוויך אַדרד מיט
 נאָך אייניגען אַדומים פֿאַן זיינעם
 (הדרד וואר דאמאלס

נאך

באור

(טו) ויך , מוסב על דוד הנזכר בראש המקרא ,
 ומלת בעלות יואב וכו' הם כמו מאמר מוסבר
 [איון גשאבנער זאָן] . וטעמי המקרא ירו
 על זה , כי בא האתנח במלת החללים . (יז)
 אדרד , נאל"ף , והאחרים בה"א , ואחד הוא
 כי אופיות אכו"י שתחלטות , כמו ישי ואיש .
 ודומים

שהיו הכל מוקלסין אותו איש חסיד
 שקבר את הרוגיו וכן הוא אומר במלחמות גוג ומגוג וקברו כל עם הארץ
 והיה להם לשם ויונתן תירגם לקבור את החללים לחלנא ית קטיליא לקחת
 את

רש"י

מנתי : (טו) ויסי זהות דוד את
 אדום . אז ברח סדד מפני דוד ויואב :
 לקבר את החללים . שקברן להרוגים
 של אדום הוא שנאמר שם בספר שמואל
 ויעש דוד שם בשונו מהכות את אדום
 שהיו הכל מוקלסין אותו איש חסיד
 שקבר את הרוגיו וכן הוא אומר במלחמות גוג ומגוג וקברו כל עם הארץ
 והיה להם לשם ויונתן תירגם לקבור את החללים לחלנא ית קטיליא לקחת
 את

נאך איין קליינער קנאבע , (יח) זיין מאכטען זיך- נון פאן מדין אויף , גינגען נאך פארן , וואו זיא נאך אייניגע לייטע מיט נאהמען , אונד רייזטען נאך מצרים , צו דעם דארטיגען קעניג פּרעה . דויער שענקטע הרד איין הויז , פּערשפראך איהם קאסט , אונד גאב איהם אויך איין שטיק לאַנד .

(יט) נון ערוואַרב זיך דהרד פּרעה'ס גונסט זא זעהר , דאס ער איהן מיט דער שוועסטער זיינער געמאהלין , דער רעגירערענדען קעניגין חּפּנים , פּער- מעהלטע . (כ) דיא שוועסטער דער קעניגין חּפּנים געבאָהר איהם אויך איינען זאָהן , דער גנבת הים . דויען לים חּפּנס אין פּרע'ס פּאל- לאַסטערזייען , אונד גנבת וואַרד אונטער דען קינדערן דעם קעניגס גראַם . (כא) דא אַבער הרד אין מצרים ער- פּוהר , דאס דוד זיך צו זיינען פּעטערן געלעגט דואַטטע , אונד דער פּעלד- הערר יואב אומגעקאָסטען וואַר , זאָגטע ער צו פּרעה : ענטלאַסטע מיך , איד ווירל אין מיין פּאַטערלאַנד צוריק קעהרען . (כב) פּרעה פּראַגטע איהן : וואַס פּעהלט דיר דען בייא מיר , דאס דוא אין דיין פּאַטערלאַנד צוריק קעהרען וויללסט ? ער ערווידערטע : גאָר גיכטס , דעננאָך ערלויבע מיר , אַב צו רייזען . (כג) נאך איינען געגנער

באור

דומים להם [רד"ק] * (יח) ולחם אמר לו , ר"ל שכבר אמר לפת לו לחם חקו תמיד [הרלב"ג]

שכב דוד . דוד שמת מיתת עלמו נאמרה בו שכיבה * יואב שנהרג נאמרה בו מיתה * ד"א דוד שהיחב זון הגון ממלא מקומו נאמרה בו שכיבה יואב שלא היחב זון הגון ממלא מקומו לא נאמרה בו שכיבה כי חס מיתה : (כג) ויקם אהי'

נער קטן : (יח) ויקמו ממדין ויבאו פארן ויקחו אנשים עמם מפארן ויבאו מצרים אל פּרעה מלך מצרים ויהדלו בית ולחם אמר לו ויארץ נתן לו :

(יט) וימצא הרד חן בעיני פּרעה מאד ויהדלו אשה את אחות אשתו אחות חּפּנים הגבירה : (כ) ויהלד לו אחות חּפּנים את גנבת בנו ותגמלהו ותחפנס בתוך בית פּרעה ויהי גנבת בית פּרעה בתוך בני פּרעה : (כא) והרד שמע במצרים כי שבב דוד עם אבתיו וכירמת יואב שר הצבא ויאמר הרד אל פּרעה שלחני ואלך אל ארצי : (כב) ויאמר לו פּרעה כי מהי אחתה חסר . מי והנקה מבקש ללכת אל ארצה ויאמר לא כי שלח השלחני : (כג) ויקם

אלהים

דעס רשי

את הליגתם : (יח) ולחם אמר לו . אמר למשרתיו כך וכך לחם תנו לו ליום : (יט) הגבירה . המלכה : (כא) כי

שכב דוד . דוד שמת מיתת עלמו נאמרה בו שכיבה * יואב שנהרג נאמרה בו מיתה * ד"א דוד שהיחב זון הגון ממלא מקומו נאמרה בו שכיבה יואב שלא היחב זון הגון ממלא מקומו לא נאמרה בו שכיבה כי חס מיתה : (כג) ויקם אהי'

אלהים לו שמן את־רוזן בן
 אלידע אשר ברח מאת הדר־עור
 מלך־צובה אֲדָנָיו: (כד) וַיִּקְבֹּץ
 עָלָיו אַנְשֵׁים וַיְהִי שֵׁר־גִּדּוּד
 בַּהֲלֹךְ הַיּוֹד אֲחֵם וַיִּלְכוּ בְּדַמְשֶׁק
 וַיִּשְׁבוּ בָּהּ וַיִּמְלְכוּ בְּדַמְשֶׁק:
 (כה) וַיְהִי שָׁמֶן לְיִשְׂרָאֵל כְּלִימֵי
 שְׁלֹמֹה וְאֶת־הָרָעָה אֲשֶׁר הִדְד
 וַיִּקְחֵן בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ עַל־אָרֶם:
 (כו) וַיִּרְבְּעֶם בֶּן־נִבְט אֶפְרָתִי
 מִן־הַצָּרְדָּה וַיִּשֶׂם אָמוֹ צְרוּעָה
 אִשָּׁה אֱלִמְנָה עֶבֶד לְשְׁלֹמֹה
 וַיִּרְסֵיד בַּמֶּלֶךְ: (כז) וַזֶּה הַדָּבָר
 אֲשֶׁר־הָרִים יָד בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
 בְּנָה

וואר דיא פֿעראנל אַססונג צו דיזער עמפֿערונג: שלמה וואָללטע דיא פֿעם:

דעם שלמה־ליס דער עויגע אויפֿ־
 קאַטמען, נעמליך רוזן זאָהן אלידע'ס,
 דער זיינעם העררן, הדרעור קעניג
 פֿאַן צובה, ענטלויפֿען וואָר,
 (כד) אונד אייניגע לייטע געגען איהן
 צוזאַמען געבראַכט האַטטע; דאָ אכער
 דוד דיזע אומבריינגען ליס, וואָרד ער
 דער אַנפֿיהרער איינער רייכערבאַנדע.
 זיא גינגען נאָך דמשק, ליסען זיך דאָ
 נידער, אונד העררשטען דאָזעלכסט.
 (כה) דיזער (רוזן) וואָר נון ישראל'ס
 פֿיינד זאָ לאַנגע שלמה לעכטע, פֿער־
 מעהרטע דאָז אונגליק, וועלכעס איהנען
 הדרד צופֿיגטע, אונד צייגטע וויינען איג־
 וויללען געגען זיא, זאָ לאַנג ער קעניג
 אין ארם וואָר. (כו) אויך ירבעם
 זאָהן נבט, אויס דעם שטאַמע
 אפרים, פֿאַן צרדה, (זינע מוטטער
 היס צרועה, אונד וואָר וויטווע) איין
 בעדיהנטער שלמה'ס, עמפֿערטע זיך
 געגען דען קעניג. (כז) פֿאַלגענדעס
 וואָר דיא פֿעראַנל אַססונג צו דיזער עמפֿערונג: שלמה וואָללטע דיא פֿעם:
 טונגס

רשי

אלהים לו שמן. לשלמה חו הוא שאמר
 נתן הנביא לדוד אשר זה עוותו והוכחתיו
 בשבט אנשים: (כה) ואת הרעה אשר
 הדד. ועם הרעה שעל ידי הדד הייתה
 גם זו של רוזן: (כו) וירס יד במלך:
 הוכיחו ברבים: (כז) וזה הדבר.
 אשר הוכיחו עליו שלמה בנה את
 המלוא ובבניין זה סגר את פרץ עיר

דוד

שהיא ראש ארם. והדין עמו, כי כן נראה מטעמי המקרא, שאם היה מוסב על הדד, כדעת
 הרלב"ג, היה צריך לבוא האתנת במלת שלמה, ולא במלת הדד. (כז) וזה הדבר וגו', ספר
 הכתיב הסנה, אשר בעבורה הקשה ירבעם את לבו, למרוד במלך גדול בשלמה, ואמר שירבעם
 היה איש נכבד, כי המלך גדלו וכשאו, להיות פקיד על כל עבודת בית יוסף בבנין המלא ופרטות
 קומת עיר דוד,

באור

[הרלב"ג]. (כד) ויקבוץ עליו וכו', רוזן
 ברח מפני אדוניו, ואסף אנשים אליו, למרוד
 בו; אך כאשר הרג דוד את אנשיו, היה שר
 גדוד אנשי חמס והלך לדמשק, ומלך שם. (כה)
 כלימי שלמה, רוכה לאמר כל ימי שלמה
 הנשארים מעת זקנתו, אשר עבדו נשיו־היס
 אחרים [מדברי רלב"ג]. ואת וכו',
 [והרבה] את הרעה אשר [עשה] הדד. כן
 שיעור המקרא, וכן מתייחס בל"א. ויקץ
 בישראל, מוסב על רוזן בן אלידע, לדעת
 הרב"ק, כאמור למעלה שמלך רוזן בדמשק,
 שהיה ראש ארם, שהם היה מוסב על הדד, כדעת
 הרלב"ג, היה צריך לבוא האתנת במלת שלמה, ולא במלת הדד. (כז) וזה הדבר וגו', ספר
 הכתיב הסנה, אשר בעבורה הקשה ירבעם את לבו, למרוד במלך גדול בשלמה, ואמר שירבעם
 היה איש נכבד, כי המלך גדלו וכשאו, להיות פקיד על כל עבודת בית יוסף בבנין המלא ופרטות
 קומת עיר דוד,

טונגסווערקע בויען , אונד אייניגעס שארדלאפטע אין דער טויער דער שטאדט זיינעם פאטערס דוד אויס בעסערן לאססען , (כח) אונד דא ירבעם איין וואקערער מאן וואר , אונד שלמה איהן אלס איינען יונגען מאן בעז מערקטע , דער איינעם בעשעפטע גוט פאר שטעהען קאנטע : זא ועצטע איהן שלמה איבער אללע ארבייט , דיא דער שטאם יוסף הירכייא צו פער ריכטען האטטע . (כט) אלס נון ירבעם אום דיזע צייט איינמאל אויס ירושלים גינג , טראף איהן דער פראפעט אחיה , אויס שילה , אויף דעם וועג אן ; ער האטטע איין נייעס געוואנד אום , אונד זיא ביידע ווארען גאנץ אלליין אויף דעם פעלדע . (ל) אחיה פאטטע דאן נייע געוואנד , וועלכעס ער האטטע , צער ריט עס אין צוועלף שטיקע , (לא) אונד זאגטע צו ירבעם : נים דיר צעהן שטיקע ! דען זא שפריכט דער עוויגע גאטט ישראל'ס : איך רייטע דאן קעניגרייך אויס שלמה סגעוואלט , אונד געבע דיר צעהן שטעממע דאפאן . (לב) דען איינען שטאם זאלל ער בעז ואלטן

בנה את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו : (כח) והאיש ירבעם גבור חיל וירא שלמה את הנער כיעשה מלאכה הוא ויפקד אתו לכלל סבל בית יוסף : (כט) ויהי בערת ההיא וירבעם יצא מירושלם וימצא אתו אחיה השילני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה החדשה ושניהם לבדם בשדה : (ל) ויהפש אחיה בשלמה החדשה אשר עליו ויקרעה שנים עשר קרעים : (לא) ויאמר לירבעם קח לך עשרה קרעים כי כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני קרע את המלכה מיד שלמה ונתתי לך את עשרה השבטים : (לב) והשבט האחד יהיה

באור

רשי

ונעת הדיא בא אליו אחיה השילוני , סחה כחין וכבא עליו , סחיה מלך על ישראל , ולכן גבה לבו , להתפאח כנגד מלכו . ולא ייעבו בפרט , מה היה מרדו במלך . זה הוא פ טו שן מקראות האלה , ומכמינו ל דרשו בחיפן חסר , יעין הקורא הנעים בדבריהם . (כט) והוא מהכסה , או אחיה או ירבעם , חין לו הכרע . וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה , רב וזוי , חד אמר שמתו של אחיה , וחד אמר שמתו של ירבעם , אמר ר' שמואל מסתבר כמזן דאמר של חסיה , שכן דרך של בדוקים להיות קורעים במחלוקת של בית דוד

דוד שהיה הפרץ חתורי סילוא חומר לו חניך פרץ פירות בחומה לכנוס צו עולי רגלים וחתה גדרת אותם לעשו חנגריא לבת פרעה להוסיב שם עבדי ומשרתי : (כח) וירא שלמה את הנער . קודם לכן : כי עושה מלאכה הוא . מוסר במלאכתו חרית : לכל סבל בית יוסף . לכל מסקי מוסין דגית יוסף מנשה ואפרים לפי שמשנט אפרים סיה : (הרד"ק) [לו] ניר

יְהִי־לוֹ לְמַעַן עֲבָדִי דָוִד וּלְמַעַן
 יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי בָהּ
 מִכָּל שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל : (לג) יַעֲזֹב
 אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְעִשְׂתָּהֶרֶת
 אֲדָהִי צְדָנִין לְכַמּוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב
 וּלְמַלְכָם אֱלֹהֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְלֹא־
 הָלְכוּ בְּדַרְכֵי לְעִשְׂוֹת הַיִּשָּׁר
 בְּעֵינַי וְהִקְרַתִּי וּמִשְׁפָּטֵי כְּרוּד
 אָבִיו : (לד) וְלֹא־אָקַח אֶת־כָּל־
 הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ כִּי נָשִׂיא אֲשַׁחֲנוּ
 כָּל־יְמֵי חַיָּו לְמַעַן דָּוִד עֲבָדִי אֲשֶׁר
 בְּחַרְתִּי אֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי
 וַחֲקָתַי : (לה) וְלִקְהַתִּי הַמְּלוּכָה
 מִיָּד בְּנֹו וּנְתַתִּיהָ לָּךְ אֵת עֵשְׂרֵת
 הַשְּׁבֵטִים : (לו) וּלְבָנוֹ אֶהְיֶה
 שֹׁכֵן־אִתְּךָ לְמַעַן הִיֹּוֹת־נִיד
 לְדָוִד־עֲבָדִי כָּל־הַיָּמִים וּלְפָנַי
 בִּירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לִי
 לְשׁוֹם שְׁמִי שָׁם : (לז) וְאִתְּךָ
 אָקַח וּמְלֻכָתָ בְּכָל אֲשֶׁר־הָאָדָּמָה
 גְּפִשָׁףָ וְהָיִיתָ כְּלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל :

(לח) וְהָיָה

הַעֲרָרְשֶׁן נֶאֱדָר הַעֲרָצֵעַנְסֻלוֹסֵט , אֹנֶד

הַאֲלֻטֶּעַן , אֹמֵס מִיִּנְעֵס קִנְעֻטְטֶעס דָּוִד
 וּוִילְלֶעַן , אֹנֶד אֹמֵס דַּעַר שְׁטאַדְט
 יְרוּשָׁלַם וּוִילְלֶעַן , דִּיא אִיד אֹוִיס אַלְלֶעַן
 שְׁטַעמֶעַן יִשְׂרָאֵל'ס עֲרוּוֹעַהֲלֵט הַאָּבַע .
 (לג) דִּינְעֵס דַּעסֻוֹעֶגַעַן וּוִייל זִיא מִיד
 פַֿעַר־לֶאָסֶסֶעַן , עֵשְׂתָּרוֹת , דַּעַן אַבְגָּאָטֵט
 דַּעַר צִירוֹנִים , כַּמוֹשׁ , דַּעַן אַבְגָּאָטֵט
 מוֹאָב'ס , אֹנֶד מַלְכוּם , דַּעַן אַבְגָּאָטֵט
 דַּעַר קִינְדַּעַר עַמוֹנ'ס אַנְבַּעֶטֶעַן , אֹנֶד
 נִיכְט אֹוִיף מִיִּנְעַן וּוֹעַנְעַן וּוְאָנְדַּעַלֶן , אֹמֵס
 דָּאָז צוֹ טַהוֹן , וּוְאָס מִיר וּוְאָהֵל גַּעֶפֶל־
 לֵט , אֹנֶד מִיִּנְעַ גַּעזַעזַע אֹנֶד גַּעבְאָטֶע
 צוֹ כַּעָאָבְאָכְטֶעַן , וּוִיִּא זִיין פֿאַטֶער דָּוִד
 טַהָאָט . (לד) צוּוְאָר וּוֹעַרְדַּע אִיד נִיכְט
 אִוְהֵם זַעלְבֶסט דָּאָז רִייד וּוֹעַנְעַהֲמַעַן ,
 דַּעַן אִוְהֵן לֶאָס אִיד פִֿיר־שְׁטַבְלִיִּיבֶעַן , זֵא
 לֶאָנְגַּע עַר לַעֲכַט , אֹמֵס מִיִּנְעֵס קִנְעֻטְטֶעס
 דָּוִד וּוִילְלֶעַן , אָן דַּעַס אִיד גַּעפֿאַלְלֶעַן
 גַּעפֿוֹנְדַּעַן , וּוִייל עַר מִיִּנְעַ גַּעזַעזַע אֹנֶד
 גַּעבְאָטֶע אִימְמַעַר כַּעָאָבְאָכְטֶעַט ;
 (לה) אַכַּעַר זִינְעֵס זָאָהֲנַע וּוִייל אִיד
 דָּאָז רִייד וּוֹעַנְעַהֲמַעַן . דִּיר גַּעבַע אִיד
 דָּאָן צַעֲהֵן שְׁטַעמֶעַן דָּאָפֿאַן ,
 (לו) אֹנֶד לֶאָסֶסֶעַ זִינְעֵס זָאָהֲנַע אִינְעַן
 שְׁטָאָם , דָּאָמִיט נֶאָךְ אִימְמַעַר מִיִּנְעֵס
 קִנְעֻטְטֶעַ דָּוִד אִינְעַ הַעֲרָרְשָׁאָפֶט פֿאַר
 מִיר בְּלִיִּיבַע , אִינְ דַּעַר שְׁטאַדְט יְרוּשָׁלַם ,
 דִּיא אִיד מִיר עֲרוּוֹעַהֲלֻטֶעַ , מִיִּנְעַן נֶאָמַעַן
 דָּאָזַעלְכֶסט נַענְעַן צוֹ לֶאָסֶסֶעַן .
 (לז) אֹוִיךְ וּוֹעַרְדַּע אִיד דִּיךְ אֹוֹנְטַעַר
 מִיִּנְעַן שׁוֹן נַעֲרָהֲמַעַן ; דֹּוֹ וּוִירֶסט
 קַענִיג אִיבַעַר יִשְׂרָאֵל זִיין .

(לח) אונד

באור

רשי

(לו) ניר • מונשלה וניר לשון עול : [הרד"ק] • (לו) ניר, יונתן תרגם מלכה
 ותרגם אונקלוס ונירס [צמדכר כ"א ל']
 ומלכו • [מהכ"ל] : (לו) ואותך אקח
 ויתך אקרנ • [הארמי] • וקרנ לזה מתורגם
 אשכנויט

(לח) אונד בעפאלגסט דוא אללעם , וואס איך דיר בעפעהלע , וואגדעלסט אין מיינען וועגען , מהוסט , וואס מיר געפעללט , אונד בעאבאכטעסט מיינע געכאטע אונד געזעצע , וויא מיינקעכט דוד טהאט : זא בין איך מיט דיר , ערריכטע דיר איין בלייבענדעס הווי , וויא איך עם דוד ערריכטעטע , אונד לאססע דיר ישראל . (לט) זא ווערדע איך דוד'ס נאכקאממענשאפט , וועגען געדאכטער פערגעהונגען שטראפען — אבער ניכט אויף אימער . — (מ) שלמה וואללטע גון ירבעם אומי ברינגען לאססען , אבער ער מאכטע זיך אויף

(לח) והיה אסדתשמע את כל אשר יצוה והלכת בדרך ועשית הישר בעיני לשמור הקותי ומצותי כאשר עשה דוד עבדי והייתי עמך ובניתי לה בית נאמן כאשר בניתי לדוד ונחתי לה את ישראל : (לט) ואענה את זרע דוד למען זאת אך רא כל הימים : (מ) ויבקש שלמה להמית את

ירבעם ויקם ירבעם ויברח מצרים

מצרים

ירש"י

באור

אשכנזית . (לט) ואענה וכו' , בזה הוהיד הכיבא את ירבעם ברמיות , ואמר לו שילך ביראת ה' , כי לא לעולם חוסן , ולא כבוד לדוד ודור , ועוד תשוב הממלכה לשוכניו , אם לא ישמור חוקי האלהים ותורמותיו . זה באור המקרא הזה לפי פשוטו וכוונת הקו הפשוט , אשר הוכח בתרגום האשכנזי בסוף הכתוב . (מ) אל

(לט) אך לא כל הימים . כי לימות המשיח תשוב המלוכה ליוזבסדר עולם מנחתי ואענה את זרע דוד למען זאת כנגד שלשים ושש שנה שנתחתן שלמה את בת פרעה שנשאה בשנה הרביעית למלכו וכנגדו נגזרה גזירה על מלכות בית דוד ליחלק ורחווייה היתה המלוכה לחזור בימי אסא בשנת שש עשרה למלכו אה שקילקל לשל'ו שזוהד למלך ארם ולא סמוך על הקב"ה והוא שנחמור בדברי הימים בשנת שלשים ושש למלכות אסא בנה בעשא את הרמה וא"א שהרי אסא קבר את בעשא בשנת כ"ו למלכותו אה י"ו שנה שלו הוא קורא שלשים ושש שהן סוף שלשים ושש לחלוקת המלכו' והגד הכתו' שזחותו השנה קילקל אסא אך לא כל הימים אלא ל"ו שנה :

יב (י) קטע

מכלל יופי

יא (א) עמנווח , נק"ס מוקום חולם להקל מפני אריכו' המלה : (ב) אכן , באמת : דבק , ר' ונה כתבו עם הזרים שכלו קמן שלם בהפסק , וכתב רד"ק ולא מנאטוהו כן בכל הספרי' היודוויקי' כ"א במקנתם : (ג) את אהוס , באדום : ויך כל זכר , אחר שהכה כי קודם הכס וזאת כ"קנרם כמו וישם את היס למרבה וינקש : (דה) ויקץ , ויקן זה פועל ונכח ותרנומו ומרד , ואפשר שהוא פועל עומד כלומר קן בהם : (כה) ויפקד , מנכין הפעיל : סבל , שם ענינו כבוד המשא : (כז) השילני , מן שלה הי' : (לג) צידנין , בא הגו' במקום מ"ס הרבים : (לו) ניר , כמו צמירי' כמו נר למשיחי לפי שהמלוכה כמו נר להאיר להם :

מִצְרַיִם אֶל-שִׁישַׁק מֶלֶךְ-מִצְרַיִם
 וַיְהִי בְּמִצְרַיִם עַד-מוֹת שְׁלֹמֹה :
 (מא) וַיִּתֵּר דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה וְכָל-
 אֲשֶׁר עָשָׂה וְחִכְמָתוֹ הֵלֹא־הֵם
 כְּהַבָּיִם עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה :
 (מב) וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ שְׁלֹמֹה
 בִּירוּשָׁלַם עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל
 אַרְבַּעִים שָׁנָה : (מג) וַיִּשְׁכַּב
 שְׁלֹמֹה עִם-אִבְתָּיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר
 דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם בְּנוֹ
 הַחֲתָיו :

יב (א) וַיִּלֶךְ רְחַבְעָם שָׂכָם בִּי
 שָׂכָם בָּא כָּל-יִשְׂרָאֵל
 לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ : (ב) וַיְהִי כִשְׁמֹעַ
 יִרְבְּעָם בְּדָבָר וְהוּא עוֹדֵנוּ
 בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי
 שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב יִרְבְּעָם
 בְּמִצְרַיִם : (ג) וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְרְאוּ
 לוֹ וַיָּבֹאוּ יִרְבְּעָם וְכָל-קְהַל
 יִשְׂרָאֵל וַיִּדְבְּרוּ אֶל-רְחַבְעָם לֵאמֹר :
 (ד) אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת-עַלְנוֹ

אויף , פֿלאַה נאָך מצרים צום דאָרטיגען
 קעניג , שישק , אונד בליב דאָועלכסט
 ביום שלמה שטארב . (מא) דאָז איכריגע
 פֿאָן דער געשיכטע שלמה'ס , אַללע
 זיינע טהאַטען אונד זיינע וויזיהייט
 פֿינדעט מאָן אויף געצויכנעט אין דעם
 בוכע : געשיכטע שלמה'ס .
 (מב) דיא צייט , דיא ער אין ירושלים ,
 איבער גאַנץ ישראל רעגיהרטע , אויזט
 פֿירציג יאָהרע . (מג) שלמה לעגטע
 זיך נון צו זיינען פֿעטערן , אונד וואָרד
 אין זיינעם פֿאַטערס דוד שטאַרט בע-
 גראַכען . אָן זיינער שטעללע וואָרדע
 זיין זאָהן רחבעם קעניג .

יב (א) רחבעם רייזטע נון נאָך שכם ,
 דען דאָהין קאָם גאַנץ ישראל ,
 איהם צו הולדיגען . (ב) אַלס ירבעם
 זאָהן נכט שלמה'ס טאָר ערפֿוהר , וואָר
 ער נאָך אין מצרים , וואָהין ער זיך
 פֿאַר דעם קעניג שלמה געפֿליכטעט
 האַטטע ; דאָ ער נון אונגעאַכטעט
 דעססען נאָך פֿערנער דאָ ועלכסט
 בליב , (ג) זאָ שיקטע מאָן הין , אונד
 לים איהן האַלען . ער אונד דיא גאַנצע
 פֿערוואַטלונג ישראל'ס גינגען נון צו
 רחבעם , אונד רעדעטען איהן
 פֿאַלגענדער מאַטען אָן :
 (ד) ריין פֿאַטער לעגטע אונס אַיין
 האַרטעם יאָך אויף , ערלייכטרע דואַ
 נונמעהר

ואתה

ב א ו ר

הכנראה אשר אמר אחיה השילוני לירבעם
 נודעה , לפיכך שלמו ישראל וקראו לו , ונקאו
 למונת עלילה להסב המלוכה אל ירבעם ,
 לפיכך לא רבו לבוא לירושלים , לא נבאו לשכם
 שהוא מחפזים , וירבעם מחפזים , והונרך
 רחבעם לבוא לשכם [מדברי הרד"ק] (ז) היתה

(מ) אל שישק מלך מצרים , פרעה חזן
 שלמה מת , וקם מלך חסר שמו ששק , ולא
 היה אהב שלמה , לפיכך נרח ירבעם אליו .
 [הרד"ק]
 יב (א) כי שכנס בא כל ישראל , שכם
 היה משנט חפזים , ונראה כי